

Povezanost Albe Vidakovića sa Stanislavom Preprekom i Lorandom Kilbertusom, skladateljima crkvene glazbe iz Vojvodine

Vidakovićevo svestrano glazbeno djelovanje privuklo je pozornost glazbenih stručnjaka još za vrijeme njegova života, bilo da se radi o skladbama, muzikološkim istraživanjima i radovima ili o njegovu reproduktivnom djelovanju kao zborovođe zagrebačke katedrale.

Koliko mu je crkvena glazba i njezin napredak bila na srcu i kako je svega sebe uložio u nju na mjestu svojeg djelovanja, svjedoče riječi koje je sam zapisao u jednom od izvještaja Prvostolnomu kaptolu u Zagrebu o radu katedralnoga zbora: »Ja sam ulagao sve svoje znanje i sposobnosti u radu oko podizanja glazbenoga nivoa u katedrali, znajući da je to jedan od veoma važnih čimbenika u nastojanju da naša prvostolnica ne bude samo crkva parade i svečanosti, nego hram Božji, u kojemu se živi intenzivnim liturgijskim životom prema odredbama i propisima Crkve.«

Ono što je sam provodio u Zagrebu, nastojao je, koliko su prilike dopuštale, poticati i druge na provođenje pravih smjernica u liturgijskoj glazbi. Zato se i sam intenzivno zanima za skladbe crkvenih skladatelja svojeg vremena, budući da je želio da se fond liturgijske literature što više obogati skladbama hrvatskih skladatelja. U doba Vidakovićeve djelovanja

liturgijske skladbe već skladaju svećenici i redovnici poput Ivana Kokota, o. Kamila Kolba, Matije Ivšića, o. Jordana Kuničića, o. Anzelma Canjuge i drugih te redovnice s. Lujza Kozinović, s. Tarzicija Fosić i s. Jelisava Kirn.

Od svjetovnih skladatelja u doba Vidakovića liturgijsku glazbu skladaju Krsto Odak, Juraj Stahuljak, Franjo Lučić i drugi.

Većina spomenutih skladatelja su već za Vidakovićevo vremena bili pri kraju svoga aktivnoga glazbenoga djelovanja ili u starijoj dobi, te je nastojao potaknuti mlade naraštaje skladatelja na uglazbljivanje liturgijskih tekstova.

U ostvarivanju te ideje oko obnove liturgijske glazbe i literature za nju posebno mjesto pripada dvojici Vidakovićevih zemljaka iz njegova zavičaja, Vojvodine, a to su Stanislav Preprek i Lorand Kilbertus.

Vojvodina

Da bismo mogli stvoriti što vjerniju sliku o povezanosti ta tri glazbenika iz Vojvodine, mo-

ramo se nakratko osvrnuti na vojvođansku povijest i utjecaju na glazbeni život u njoj u 20. stoljeću.

Kulturni život današnje Autonomne Pokrajine Vojvodine, u najširem smislu te riječi, oduvijek je bio bogat i raznolik. Samom činjenicom da u njoj i danas živi više od dvadeset različitih naroda, koji su svojom različitosti pridonijeli bogatoj paleti kulturnog razvitka, sa svim svojim odlikama koje ona ima danas.

U Vojvodini živi nešto manje od dva milijuna stanovnika. Glavni i najveći grad je Novi Sad. U njemu se danas nalaze glavne kulturne ustanove, od značenja za cijelu pokrajinu. Osim Novog Sada važna kulturna središta u prošlosti i danas su gradovi poput Subotice, Sombora, Sente, Vršca, Kikinde, Pančeva i Zrenjanina. Zemljopisno, Vojvodina je podijeljena na Srijem, Banat i Bačku, a graniči na sjeveru s Mađarskom, na istoku s Rumunjskom, a na zapadu s Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom. Administrativnu granicu Pokrajine

prema središnjoj Srbiji uglavnom čine rijeke Dunav i Sava.

Tijekom povijesti na tom se prostoru izmijenilo više različitih država, no kada govorimo u vremenu u koje smještamo živote Stanislava Prepreka, Albu Vidakovića i Loranda Kilbertusa, to su bile Austro-Ugarska Monarhija, Država Slovenaca, Hrvata i Srba, Kraljevstvo / Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca / Kraljevina Jugoslavija, Kraljevina Mađarska i Nezavisna Država Hrvatska, pa još dvije Jugoslavije, a potom Srbija i Crna Gora te konačno Republika Srbija, u čijem se sastavu Pokrajina Vojvodina danas nalazi. Sve te promjene ostavile su tragove i u kulturnom životu hrvatskoga i drugih katoličkih naroda koji žive u Vojvodini.

Na glazbenom području, kako navodi Anton Ebester u svojoj knjizi *Muzički brevijar Vojvodine*, iz 1971. godine, u Vojvodini su od početka 20. stoljeća djelovali glazbenici njemačkog, hrvatskog, mađarskog, srpskog, ukrajinskog i rumunjskog podrijetla, kao i drugi.

Od hrvatskih skladatelja i glazbenih izvođača koji su na poseban način pridonijeli glazbenoj kulturi Vojvodine posebno se ističu:

- skladatelji: Rudolf Bruči, Matija Molcer, Stanislav Prepek i Eugen Gvozdanović;
- glazbeni umjetnici: Jelka Asić (sopranistica), Milan Asić (dirigent), Vera Berdović (sopranistica), Dragutin Burić (tenor), Marijan Egić (flautist), Đuro Rajković (pijanist i glavni suradnik skladatelja Stanislava Prepreka) i Bela Tikvicki (bariton).

Kulturni život današnje Autonomne Pokrajine Vojvodine, u najširem smislu te riječi, oduvijek je bio bogat i raznolik. Samom činjenicom da u njoj i danas živi više od dvadeset različitih naroda, koji su svojom različitosti pridonijeli bogatoj paleti kulturnog razvitka, sa svim svojim odlikama koje ona ima danas.

U toj knjizi se Albe Vidaković spominje u odjelu u kojem se predstavljaju glazbene ustanove, kao jedan od onih koji su glazbeno obrazovanje stjecali i u Vojvodini, a svoje uspješno djelovanje nastavili izvan nje.

Od hrvatskih crkvenih glazbenika koji su djelovali u Vojvodini u prošlom stoljeću i na početku ovoga treba istaknuti imena poput Antuna Vojnića Tunića, Marina Vakoša, Stanislava Prepreka, Marka Stantića, s. Helme Cvetnić, Anice Nevolić, s. Blaženke Vojnić Mijatov, s. Imelde Kopunović, s. Bernardice Đukić, s. Mirjam Pandžić i dr.

U vrijeme nastanka popisa u knjizi *Brevijar vojvođanske kulture* još je jedino Lorand Kilbertus potpuno nepoznat glazbenoj javnosti u Vojvodini, što je i razumljivo budući da njemu glazba nije bila glavna životna djelatnost.

Sagledavajući takvu kulturnu sliku Vojvodine, u raznolikosti naroda i kultura, gotovo je bilo nemoguće da se one ne ukrštavaju i stvore vlastitosti koje ta multi-kulturna sredina oduvijek ima. U takvu su okruženju i ozračju

rođeni i neko vrijeme živjeli Vidaković i Kilbertus, dok je Prepek cijeli život proživio u Vojvodini, ako izuzmemo vrijeme njegova školovanja u Petrinji.

Prepek, Vidaković i Kilbertus

Jedna je od zanimljivosti vezana za ta tri skladatelja jest da sva trojica potječu iz Vojvodine, ali iz različitih krajeva. Stanislav Prepek je iz Srijema, Albe Vidaković iz Bačke, a Lorand Kilbertus iz Banata.

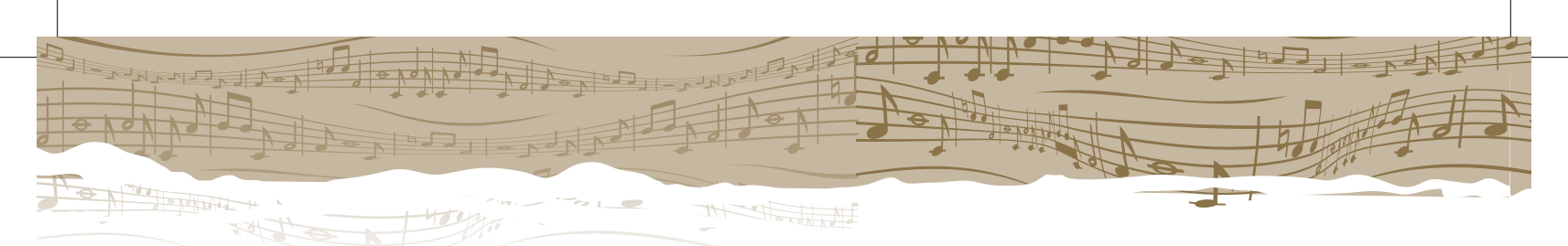
Stanislav Prepek

Najstariji među njima, Stanislav Prepek, rođen je u Šidu 16. travnja 1900. godine, a preminuo je u Petrovaradinu, 13. veljače 1982. Bio je učitelj, knjižničar, skladatelj, dirigent, orguljaš, pjesnik, melograf.

Glazbu je učio privatno kod skladatelja Vladimira Stahuljaka u vrijeme kada je pohađao učiteljsku školu u Petrinji, a dalje kao samouk.

Svoju prvu skladbu, *Laku noć*, za glas i klavir, skladao je s četrnaest godina, dok mu je prva tiskana skladba, *O dodi, Tvorče*, za mješoviti zbor, objavljena godine 1922., i to u glazbenom prilogu prvog broja časopisa *Sv. Cecilija*. Napisao je više od 300 crkvenih skladbi, od toga 30 misa i 111 himana te mnoštvo prigodnih moteta za mješovite, muške, ženske i dječje zborove.

Osim crkvenih skladbi skladao je i 17 komornih djela (četiri gudačka kvarteta, *Mala serenada za četiri violine*, *Capriccio za gudački kvartet* i dr.), oko 100 za glasovir (nokturne, preludije, poeme, sonatu, cikluse...), zatim skladbe za orgulje (*Improvvisata*, 11 koralnih

preludija na gregorijanske teme, *Suitu za orgulje u pet stavaka*), 43 solo pjesme (na tekstove hrvatskih, japanskih, kineskih, arapskih pjesnika) i desetak zborova (*Smrt sunca*, *Šuma spava*, *Mrak*, *Geslo Nevena*, *Tiho prihaja mrak* i dr.).

Živio je za cecilijanski pokret i njegove je smjernice izvrsno prevodio, kako u skladanju, tako i u liturgijskoj praksi. Bio je suorganizator i aktivan sudionik I. hrvatskog liturgijskog kongresa u Hvaru 1936. godine.

Usto je prevodio pjesme i bavio se slikarstvom, dok nije potpuno izgubio vid, ali ni taj gubitak Prepreka nije spriječio da i dalje stvara. Veliku potporu i suradnika nalazi u Đuri Rajkoviću, koji zapisuje, izvodi i promovira Preprekove skladbe cijeli svoj život. Sigurno da je da Preprek nikad ne bi skladao tolik broj crkvenih skladbi da ga to nije zamolila i potaknula ga Anica Nevolić, orguljašica i zborovođa petrovaradinske župne crkve uzvišenja Svetog križa, za potrebe njezina tadašnjega zbora.

Preprekove crkvene skladbe se i danas često izvode u Petrovaradinu, Novom Sadu i Subotici te diljem Vojvodine i Hrvatske. Velika većina Preprekovih skladbi je tiskana, bilo da se radi o crkvenom ili svjetovnom opusu. Napisao je više od 50 raznih stručnih članaka o liturgijskoj glazbi i glazbenoj umjetnosti, u domaćim i stranim stručnim časopisima, poput *Sv. Cecilije* (Zagreb), *Život s Crkvom* (Hvar), *Musica sacra* (Regensburg) i dr.

Koliko je poštovanja uživao još za života od strane crkvenih i svjetovnih glazbenika, ali i pisaca i muzikologa, vidi se iz

Preprekove crkvene skladbe se i danas često izvode u Petrovaradinu, Novom Sadu i Subotici te diljem Vojvodine i Hrvatske. Napisao je više od 50 raznih stručnih članaka o liturgijskoj glazbi i glazbenoj umjetnosti

brojnih njemu upućenih sačuvanih pisama. Evo nekoliko imena koja to potvrđuju: Janko Barle, Juraj Stahuljak, Vladimir Nazor, o. Martin Kirigin, Albe Vidaković, Josip Andreis, o. Antonin Zazinović, Mato Leščan, Ivan Mihalek, Jerko Matoš, Dušan Plavša.

Albe Vidaković

O Albi Vidakoviću kao drugoj osobi u tročlanom nizu skladatelja crkvene glazbe iz Vojvodine, u 100. godini od njegova rođenja i 50. obljetnici smrti, već je mnogo toga kazano i napisano. Radi lakše usporedbe s Preprekom i Kilbertusom iznijet ću ovdje glavne crte iz njegova života i obujam skladateljskog opusa te napisanih radova.

Rođen je u bačkom gradu Subotici 2. listopada 1914. godine, a preminuo u Zagrebu 18. travnja 1964. Skladati je započeo još za dječjih dana (*Hrvatska misa*, *Panis angelicus*, *S djetetom svetim*). Studirao je muzikologiju, glazbenu paleografiju, a 1941. godine je diplomirao kompoziciju i gregorijanski koral u klasi prof. R. Casimirija i prof. L. Reficea.

Godine 1942. postao je *regens chori* zagrebačke katedrale i prebendar Zagrebačke nadbiskupije, što je ostao do svoje smrti, te glavnim urednikom časopisa *Sveta Cecilija*, što je bio samo do

1944. Od 1941. do 1948. predavao je teoretske predmete i orgulje na srednjoj i visokoj školi zagrebačkog konzervatorija, a od 1951. crkvenu glazbu na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, gdje je 1957. godine osnovao Muzikološki seminar, a 1963. Institut za crkvenu glazbu, kojemu je postao prvim predstojnikom.

Skladao je sedam misa (tri staroslavenske, *Missa simplex*, *Missa Caeciliana*, *Missa gregoriana...*), motete (*Magnificat*, *Tulerunt Jesum*, *Protege Domine...*), skladbe za orgulje (*Fantazija i fuga f moll*, *Preludij i fuga C dur*, koralni preludij *Marijo slatko ime*), vokalne solo skladbe, oratorij *Tužba u hramu*, litanije, skladbe za glasovir i dr.

Iznimno mu je plodan i znanstveno-istraživački muzikološki rad. Objavio je 60 studija i članaka u stručnim i znanstvenim publikacijama *Sveta Cecilija*, *Rad JAZU*, *Ljetopis JAZU*, *Weiner Slavistsches Jahrbuch*, *Studien zur Musikwissenschaft*, *Chopin-Jahrbuch*). Za prvo izdanje dvo-sveščane *Muzičke enciklopedije JLZ-a* (danas Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža), 1958. – 1963., napisao je 246 stručna članka.

Kada sagledamo taj kratki prikaz Vidakovićeva života i opusa, možemo vidjeti da je u relativno kratku životnom periodu učinio veoma mnogo na polju crkvene glazbe kao skladatelj, dirigent, organizator i pedagog. Bio je cijenjen krugovima glazbenika u vrijeme kada je djelovao i kad je crkvena glazba bila u izvjesnoj izolaciji, kako to Josip degl Ivelio u jednom članku primjećuje – da je i Vidaković jedan od hrvatskih skladatelja 20. sto-

ljeća pod velom tišine, a danas nedovoljno zastupljen u glazbenim krugovima.

Lorand Kilbertus

Treća osoba koja spada u taj niz je isusovac o. Lorand Kilbertus. Rođen je u banatskom selu Sečenovu, na istoku Vojvodine, uza samu granicu s Rumunjskom, 25. rujna 1928. godine, a preminuo je 27. rujna 2005. godine u Beogradu od posljedica prometne nesreće. Školovao se u rodnom mjestu i Zagrebu, gdje je maturirao u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji, a potom završio teološki studij. Zaređen je 1957. godine. Mladu misu slavio je u Novom Miloševu, u Srbiji. Djelovao je u Dubrovniku, Novom Sadu, Zagrebu i najduže u Beogradu.

Prve glazbena iskustva stekao je kod roditelja, jer mu je otac bio crkveni orguljaš. Glazbu nastavlja učiti u sjemeništu, kod skladatelja Miroslava Magdalenića, a kasnije kod Albe Vidakovića, kod kojega je učio orgulje, glazbenu teoriju i polifonu kompoziciju. Kasnije se sam obrazovao iz teoretskih djela i skladbi Paula Hindemitha, Oliviera Messiaena i Bele Bartoka.

Skladateljski opus Loranda Kilbertusa po broju nije velik, ali su mu skladbe originalne, promišljene i zanimljive.

Skladao je dvije mise: *Misu svete Katarine* i *Misu za troglasni ženski zbor*, te tri zbirke himana za jednoglasno pučko pjevanje uz orgulje:

- *Deset Gospinih himana* (1960.);
- *Himni u čast srcu Isusovu* (1961.);
- *Dvanaest himana* (1966.).

Sastavio je i *Školu za orgulje* i zbirku skladbi za orgulje *Nova*

Prve glazbena iskustva stekao je kod roditelja, jer mu je otac bio crkveni orguljaš. Glazbu nastavlja učiti u sjemeništu, kod Albe Vidakovića, je učio orgulje, glazbenu teoriju i polifonu kompoziciju.

et vetera te ponešto prigodnih skladbi: višeglasne himne, *Male varijacije na narodnu temu za jednu i dvije violine*, *Male solo pjesme za glas i gitaru*, *Minijaturu za obou*.

Napisao je i dva teksta pedagoško-teoretskog karaktera: *Što čini melodiju pobožne popijevke prikladnom za pučko pjevanje* (1962.) i *Dinamika na orguljama* (1963.).

Napisao je i više izvještaja o koncertima i glazbenim događajima u *Svetoj Ceciliji*, gdje mu je i objavljen zanimljiv članak *Domenico Zipoli, jedan od najvećih skladatelja baroka?* (*Sveta Cecilija*, 1987., br. 3-4, str. 73 – 74).

Svojim savjetima sudjelovao je u proširenju orgulja u bazilici Srca Isusova u Zagrebu (1974.), u gradnji orgulja u beogradskoj katedrali Blažene Djevice Marije (2000.) te u generalnoj reparaciji orgulja subotičke katedrale (1995.).

Poučavao je neke orguljaše i glazbeno ih usmjeravao: Andriju Galuna, Libora Dudaša, Ivana Matarića, Maria Penzara, Hrvoju Mihanović-Salopek i dr.

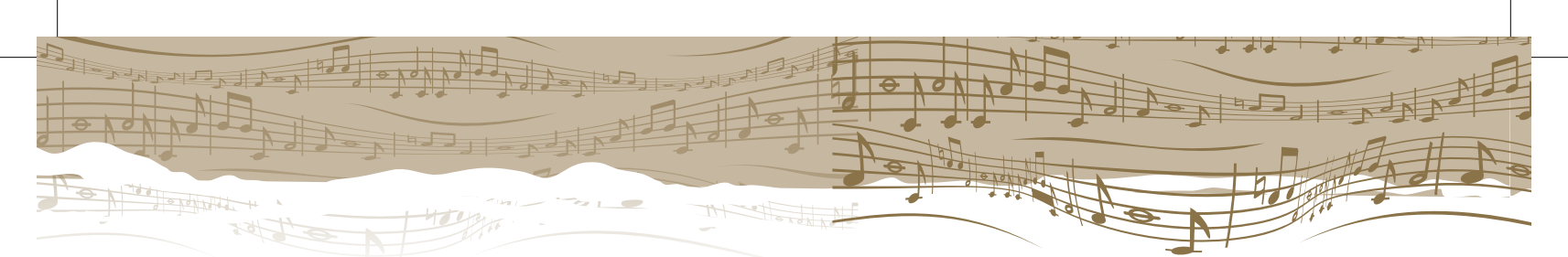
Povezanost trojice skladatelja

Iz tih kratkih životopisa možemo vidjeti polja djelovanja sva tri skladatelja u onim okvirima i okolnostima koje je život pred

njih stavljao. Praviti usporedbe i ocjenjivanje njihovih opusa nikako nije cilj ovoga izlaganja. Oni su svojim skladanjem ispunili svoju misiju u vremenu za njih predodređenu i ostavili dubok trag na polju sakralne glazbe hrvatskoga naroda. Ono što povezuje trojicu glazbenika jeste da potječu iz Vojvodine, ljubav prema crkvenog glazbi i liturgiji, prijateljstvo i međusobno poštovanje.

Koliko je Albe Vidaković poštovao Stanislava Prepreka i njegove skladbe, možemo vidjeti iz pisma napisana 22. listopada 1943., gdje kaže: »Primio sam također i Vašu glazbenu suradnju. Ističem da mi se Vaše skladbe veoma dopadaju... ne želim da me shvatite krivo. Vašoj glazbi nisu potrebni komplimenti. Ona govori sama za sebe... Imao sam prigodu, kod vašega prijatelja Mladena Stahuljaka, vidjeti vaše skladbe za orgulje. U njima sam osjetio da ste čovjek koji zna i može ono što hoće. S moje strane, primite dragi veleučeni gospodine, izraze dubokog poštovanja i najsrdačnije pozdrave. – Vaš odani Albe Vidaković.«

U želji da se osobno upoznaju, Preprek je Vidakovića kanio posjetiti u Zagrebu, međutim do susreta nije došlo, pa u sljedećem pismu, 7. kolovoza 1946., Vidaković piše: »Primio sam Vašu kartu da ste me tražili u Zagrebu. Veselim se da ću Vas moći osobno upoznati. U ponedjeljak putujem iz Subotice u Novi Sad, i stižem oko 18 sati. Pošto kanim drugi dan ujutro produžiti u Zagreb, to bih volio ako biste me dočekali u Novom Sadu, na izlazu iz kolodvora. (Opis: visok, crn, suh, bez šešira, crna kosa i

crni očali, žuti kofer). Proveli bi smo večer zajedno i ispriповijedali se do mile volje.

Dakle, doviđenja u ponedjeljak u 18 sati u Novom Sadu, na izlazu iz kolodvora. Vaš Albe Vidaković.«

Poslije prvog susreta s Preprekom, Vidaković ne skriva svoje zadovoljstvo, te mu u sljedećem pismu 26. kolovoza 1946. piše: »Stigavši u Zagreb, drago mi je da vam mogu još jednom zahvaliti na susretljivosti i gostoprimstvu. Šteta što je vrijeme bilo tako kratko te se nismo mogli dogovoriti o svemu što smo kanili. Nadajmo se da će još biti zgrade.«

Prema pripovijedanju pokojnoga Đure Rajkovića, a i prema prepisci Albe Vidakovića i Stanislava Prepreka, ta su se dvojica skladatelja susrela još nekoliko puta u Preprekovu stanu u Petrovaradinu, razmjenjujući skladbe i prijateljski razgovarali o glazbi, skladanju, liturgiji.

U svojim kasnijim pismima Vidakoviću, Preprek se također obraća s puno radosti i poštovanja. Otac Kilbertus je poznao Albu Vidakovića od prije, iz Zagreba, i kod njega učio glazbu dok je bio odgajatelj sjemeništaraca na Šalati. Kao mlad isusovac, bio je župnik u Novom Sadu i ondje su se prvi put susrela sva trojica skladatelja, u kući Stanislava Prepreka u Petrovaradinu, a tom susretu bio je nazočan i Đuro Rajković, koji mi je i pripovijedao taj događaj. Zbilo se to ranog proljeća 1961., jednog popodneva, kad se Vidaković vraćao s puta iz Subotice u Zagreb. Bio je to razgovor o glazbeno-liturgijskim temama, ali i o novim stremljenjima u glazbi, Rimskom

misalu i mnogim aktualnim događajima u svijetu. To je bio i posljednji zajednički susret Prepreka, Vidakovića i Kilbertusa.

U kasnijim pismima Stanislava Prepreka Albi Vidakoviću on spominje svoje susrete sa Kilbertusom: »Odlučio sam Vam poslati jedan dio mojih crkvenih skladbi. Nije to nikakva dragocjenost, kako to kaže vlč. g. Kilbertus, a da se ne mogu poslati preporučeno. Pa da se i izgube, što onda? I tako je određeno da sve jednom potpuno nestane... Uostalom, vlč. g. Kilbertus je upravo stigao u Novi Sad, pa ako mi bude moguće, poslat ću po njemu note i pismo.«

Pismo o. Kilbertusa Đuri Rajkoviću od 14. kolovoza 1962. opet govori o njihovoj povezanosti: »Svirao sam na onim divnim orguljama u Somboru o kojima je gospodin Preprek pisao u *Svetoj Ceciliji*. To su orgulje!

Glavni razlog radi kojeg pišem jest g. Preprek. Opet je bilo govora o njemu između mo. Vidakovića i mene. Suglasni smo, da njegovim skladbama treba omogućiti pristup u javnost ili javnosti pristup njegovim skladbama... Mo. Vidaković kani posjetiti g. Prepreka. Govorili smo o tome kako bi bilo dobro snimiti improvizacije g. Prepreka na magnetofonsku vrpču, i kako bi bilo poželjno i potrebno, da i on bude profesor na Visokoj glazbenoj školi za crkvenu glazbu, koju kanimos osnovati kao sastavni dio Teološkog fakulteta.«

Posljednje pismo Albe Vidakovića Stanislavu Prepreku, bilo je 30. ožujka 1964., samo 18 dana prije njegove smrti. Stanislav Preprek je veoma teško podnio smrt svojeg zemljaka i prijatelja,

pa u pismu muzikologu Josipu Andreisu piše: »Prekjučer me je domaći župnik telefonski izvijestio da je vlč. g. prof. Albe Vidaković iznenada umro. Ta me je vijest toliko porazila da ne znam ni sam kako sam nastavio razgovor... Nikako ne mogu shvatiti da on više nikada neće ući, svojim lakim i hitrim korakom, u ovu knjižnicu da sa mnom sat dva, porazgovara o najrazličitijim pitanjima iz glazbenog svijeta.

Nemam kome drugom iskazati svoju tugu i sućut do Vama, njegovom dobrom prijatelju. Mislim da ćete me razumjeti. Mnogo Vas i srdačno pozdravljam. Stanislav Preprek, 22. travnja 1964.«

Vidakovićevom smrću nastala je praznina kako u krugovima glazbenika, tako i u krugu njegove rodbine i prijatelja, studenata, pjevača. Prema riječima prof. Rajkovića, Lorand Kilbertus je posjetio Stanislava Prepreka još nekoliko puta do njegove smrti, 13. veljače 1982. godine, a skladao je još do 1986. godine, kad je prestao s aktivnim bavljenjem glazbom. Živio je i radio u Beogradu do smrti, 27. rujna 2005. godine, kada je preminuo od posljedica prometne nesreće.

Moji odnosi prema tim skladateljima

I Vidaković, i Preprek i Kilbertus su u mojem životu ostavili posredno ili neposredno neke posebne tragove. Imao sam sreću upoznati o. Kilbertusa osobno i po njegovim prijateljima i suradnicima, dok sam Vidakovića upoznao po njegovim učenicima i rođacima, a Prepreka, neka mi bude dopušteno reći, po Đuri Rajkoviću, koji je bio i ruke i oči Preprekove. Nisam puno znao o

Prepreku dok nisam sreo Rajkovića, koji mi je ukazao na važnost toga našeg skladatelja. S njim sam znao provesti sate za glasovinom svirajući i analizirajući Preprekove skladbe u njegovoj kući u Petrovaradinu. S kakvim je samo žarom Rajković govorio o svojem učitelju, teško je i zamisliti; bio je sav opčinjen time da je mogao biti najprisniji suradnik toga skladatelja i govorio je da nikad ne bi imao toliku opću kulturu da nije sreo Prepreka. Rajković je bio ponosan i da je upoznao Vidakovića Preprekovim posredovanjem.

Zahvaljujući toj mojoj suradnji s njim, zavolio sam glazbu tog skladatelja i shvatio njegovu važnost te sada posjedujem gotovo sve skladbe Stanislava Prepreka, koje mi je Đuro Rajković poklonio nekoliko mjeseci prije svoje smrti i zamolio me da Preprekovu glazbu dalje širim, što s radošću činim.

Vidaković kao skladatelj mi je prirastao srcu još za đачkih dana. Subotički katedralni zbor nosi njegovo ime i pjevajući u tom zboru došao sam u prvi kontakt s njegovim skladbama. Puno sam slušao o Vidakoviću od Josipa Mioča, mons. Beretića te starijih svećenika, iz Vidakovićeve generacije iz Travnika ili sa studija teologije u Zagrebu, koji su doživjeli visoke godine, poput dr. Marina Šemudvarca, vlč. Franje Vujkovića, vlč. Imre Ehmana i vlč. Bele Stantića, koji je bio mladomisnik one godine kada je Vidaković preminuo.

Mnogi su od njih govorili o nastupima u katedralnom zboru u Zagrebu, gdje su pjevali pod ravnanjem svojeg zemljaka, gdje je bila oduševljena atmosfera i

S kakvim je samo žarom Rajković govorio o svojem učitelju; bio je sav opčinjen time da je mogao biti njegov najprisniji suradnik i govorio je da nikad ne bi imao toliku opću kulturu da nije sreo Prepreka.

neka uzvišena napetost. Svaki od njih donio je o Vidakoviću gotovo identične karakteristike: veseo, poletan, radostan, poštovani glazbenik, umjetnik... Svećenici uvijek ističu njegovu radosnu svećeničku dušu.

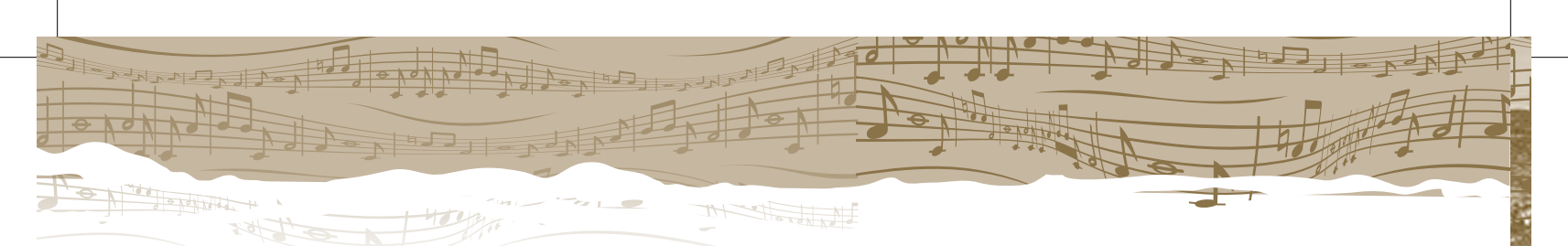
Srećom, upoznao sam i Jasnu Ivančić, Vidakovićevu nećakinja, koja mi je mnogo pripovijedala o svom »ujj« te pokazala njegova pisma majci i sestrama u Subotici. Iz tih pisama otkriva se Albina ljubav prema majci, rodbini, ali govori i čovjeku privrženu svojem rodnom gradu Subotici, bačkoj grudi, Vojvodini, kojom je često prolazio posjećujući prijatelje i rodbinu. Vidakovićeve skladbe govore o njemu više nego stotine riječi, ali svjedočanstva tih dragih ljudi, koji su i u mene ulili poštovanje prema njemu i na neki način me zadužili da, koliko mi je moguće, izvodim i promoviram glazbu tog našega velikana.

Loranda Kilbertusa, kako sam već spomenuo, upoznao sam osobno još kao učenik glazbene škole. Bilo je to u rujnu 2000. godine, kad sam, boraveći u Beogradu, došao u crkvu sv. Petra, pri kojoj se nalazi isusovačka rezidencija. Ušao sam u crkvu i razgledao. Prišao mi je jedan čovjek i upitao: »Kojim dobrom?« Zbunjeno, upitah: »Nemate orgulje?« A on mi je u svojoj otmjenosti pružio ruku i predstavio

se, i to je bio naš prvi kontakt. Odmah mi je istumačio stanje orgulja u Beogradu, o koncertima koji su tog ljeta bili održani, a puno mi je tada govorio o estetiци glazbe, koja ga je tad zaokupljala. Doživio sam ga kao vrlo učena i odmjerena čovjeka, s nekim posebnim smislom za duhovitost.

U Beogradu smo se susreli još nekoliko puta, razgovarajući o glazbi i o onom što ga je trenutno zaokupljalo u njoj. Sam je rekao da više ne sklada, ali želi biti u tijekovima suvremene glazbe. Poklonio mi je tada i svoju zbirku himana u čast Srcu Isusovu, rekavši da su to bili samo onodobni pokušaji da pronade što novo. Često je spominjao i Vidakovića, kako je od njega naučio dosta toga, i da je s njime često razgovarao o potrebi za osnivanje škole za crkvenu glazbu, što je kasnije i ostvareno. Vidakovića je poštovao i cijenio kao svećenika, skladatelja i intelektualca.

Sasvim slučajno, prije mjesec dana, otkrio sam jednu Kilbertusovu skladbu za violinu, koju je skladao sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a dosad ju nitko nije izveo, jer je bila u privatnoj zbirci obitelji Varga. Naime, violinistice Lila i Eniko Varga studirale su sedamdesetih godina violinu na beogradskoj glazbenoj akademiji. Često su sudjelovale u glazbenom životu Župe svetog Petra, gdje je Kilbertus bio orguljaš i zborovođa. Bile se pjevačice u njegovu zboru (pjevale su na praznicima njegove *Mise sv. Katarine* na Uskrs 1970.), ali su često i svirale violine na velike blagdane. Kao znak zahvalnosti, Eniko je dobila na dar Kilbertusovu skladbu za violinu, tj. to su tri

kratke melodije za violinu dvo-
glasno.

Kako sam već spomenuo, Kilbertus je bio na poseban način duhovit. Tako u tumačenju kako bi trebalo izvesti te melodije piše ove opaske:

- *Vrlo smireni tempo, kao ravnica, ali ne zategnuto.*
- *Nema nikakvih predznaka na početku kompozicije, melodija je pentatonska ali uzmi kao da je dorski modus.*
- *Ligature određuju jedinstvo muzičke rečenice, ali nisu uputstvo za gudalo, to odredi sama.*
- *Lako bi bilo da sviraju dvije violine, ali jedna?*
- *Znam da je teško, ali ne znam stupanj težine: da li je jednostavno teško ili je previše teško? To ćeš ti reći.*
- *Na posljednjem tonu ti susreću se dva glasa na istom tonu, ali molim da se svira na dvije žice, jer to zvuči drugačije nego kao na jednoj.*

Originalnost u skladanju čini Kilbertusa posebnim u krugovima crkvenih skladatelja i šteta je da se nije intenzivnije bavio glazbom, jer je pronalazio glazbene izraze koji glazbenike intrigiraju i oduševljavaju.

Na kraju bih htio spomenuti dan Kilbertusova posljednjeg ispraćaja iz Beograda. Pjevao je zbor crkve svetog Petra, pod ravnanjem Božice Tuđan, a meni je pripala čast biti za orguljama. Pjevali smo sve njegove skladbe i tako se oprostili od njega. Bilo je čast poznavati takva čovjeka.

Prisutnost Prepreka, Vidakovića i Kilbertusa danas

U današnje vrijeme liturgijska slavlja često su ispunjena sklad-

bama te trojice skladatelja. Liturgijska pjesmarica *Pjevajte Gospodu pjesmu novu* sadrži 17 skladbi Albe Vidakovića, 15 Loranda Kilbertusa te devet skladbi Stanislava Prepreka. Usto ima nekoliko pjesama koje su harmonizirali Vidaković i Kilbertus. Osim skladbi iz te pjesmarice pjevaju se njihove mise, moteti i poklici.

Ta trojica skladatelja bila su cijenjena u krugovima skladatelja u vremenu kad su djelovali te su svoje skladbe posvećivali prijateljima skladateljima, ali su i njihove melodije danas inspiracija skladateljima za nove skladbe.

Evo nekoliko primjera za to. Stanislav Preprek posvetio je svom profesoru Vladimiru Stahuljaku *Elegičnu i romantičnu poemu*, dok pak Mladen Stahuljak posvećuje Prepreku *Sonatinu za violončelo i klavir*, a Mladen Stahuljak Albi Vidakoviću posvećuje *Koralne predigre za orgulje op. 9*.

Kilbertusu je svoju *Misu brevis op. 5*, iz 1997. godine, posvetio Alan Fraser, poznat kanadski pijanist koji živi i radi u Beogradu.

Vidakovićeve skladbe bile su nadahnuće i nekim skladateljima da na njegove teme napišu nove skladbe ili da njegove skladbe obrade za različite sastave. Tako je njemački skladatelj Oskar Sigmund 1974. godine napisao dvije skladbe nadahnute Vidakovićevom pjesmom iz zbirke *Gospo u čast, Nebeskog dvora poslanik*.

Na temu te pjesme nastala je *Orguljska partita*, u devet stavaka, i *Mala zborna kantata*, za mješoviti zbor i orgulje, dok je kod nas, naprimjer, Anđelko Klobučar aranžirao pjesmu *Zdravo Majko djevice* za dvije flaute i fagot i dva ženska glasa ili mješoviti zbor.

Zaključak

Albe Vidaković, kao središnja osoba hrvatske crkvene glazbe 20. stoljeća, ostavio je iza sebe bogatu skladateljsku i znanstvenu baštinu, nastojeći potaknuti i druge na rad na tom polju, kao što su to uspješno učinili njegovi zemljaci Preprek i Kilbertus.

Stoga ću zaključiti ovo izlaganje riječima Vidakovićeva prijatelja sa studija, a kasnijeg predstojnika Instituta za crkvenu glazbu u Rimu Ferdinanda Haberla: »Stvaranja jednog čovjeka ostaju sačuvana i poslije njegove smrti. Stoga je naša radosna dužnost vjerno čuvati njegovu glazbenu i znanstvenu baštinu i dalje je razvijati. Tada će Albe Vidaković i dalje živjeti među nama kao putokaz i za novu stvarnost *musicae sacrae*.«

Literatura:

1. Anton Eberst: *Muzički brevijar Vojvodine*, Novi Sad, 1972.
2. Marijan Steiner: *P. Lorand Kilbertus*, str. 4 – 7, *Sveta Cecilija*, 2005., br. 4-5.
3. Đuro Rajković: *Stanislav Preprek – Život i djelo*, Zagreb, 2006.
4. Đuro Rajković: *Prepiska Stanislava Prepreka s Albom Vidakovićem*, Subotica, 2010.
5. *Crkvena glazba. Priručnik za bogoslovna učilišta*, Zagreb, 1988.
6. *Pjesmarica Pjevajte Gospodu pjesmu novu*, Zagreb, 2003.